

A Népgazdasági Tanács nagyfontosságú határozata az újítási díjak megemeléséről anyag- megtakarítással járó újítások esetén

A Népgazdasági Tanács Határozatainak Tárában,
az 1951. évi május hó 24-i számában jelent meg a

205/9/1951. N. T. sz. határozat

az újítási díjak megemeléséről, anyagmegtakarítással
járó újítások esetén. A határozat szövege a következő:

„A Népgazdasági Tanács szükségesnek tartja, hogy
az 1951. június 1-től kezdve elfogadott olyan újítási ja-
vaslatokat, amelyek jelentős anyagmegtakarítással jár-
nak, vagy importanyagoknak belföldi anyagokkal való
pótlását teszik lehetővé, az 56/1951. (II. 27.) M. T. sz.
rendelet 5. §-ában meghatározott díjösszegeknél 25%-kal
magasabban díjazák. A magasabb díjazásnak elsősor-
ban színesfém megtakarítás, hengereltáru megtakarítás,
energiahordozó megtakarítás, a csúcsidőben történő
villamosenergiafogyasztás csökkentését eredményező újí-
tások esetén van helye.

Ha különösen fontos import-hiányanyagokban érhető
el megtakarítás az újítás következtében, a felemelt díja-
zás az illetékes miniszter engedélyével további 50%-kal
emelhető.

Az Országos Tervhivatal elnöke az Országos Talál-
mányi Hivatal útján intézkedjék a határozat végrehaj-
tása iránt.”

E határozat igen nagyjelentőségű, mert kiválóan
alkalmas arra, hogy az újítói tevékenységet a népgaz-
daság szempontjából fontos feladatok megoldására irá-
nyítsa. A felemelt 5 éves terv maradéktalan megvaló-
sítását elsőrendű feladatként állítja előtérbe az anyag-
gal való takarékoságot.

**Mindep anyagmegtakarítás újabb lehetőséget
jelent a terv minél előbbi teljesítésére, sőt túl-
teljesítésére.**

Az anyagtakarékosság óriási jelentőségére az ille-
tékes tényezők már nem egyszer rámutattak. Elég itt
hivatkoznunk a Minisztertanácsnak a takarékoságról
szóló 2022/1950. (XII. 31.) sz. határozatára, amely első-
rendű feladatként jelöli meg az anyaggal, energiával,
munkaerővel való minél fokozottabb takarékoságot.
A kérdés elsőrangú fontosságát még jobban alátámasztja
a Népgazdasági Tanács határozata, amely

azoknak az újítóknak, akik javaslatukkal anyag-
megtakarítást érnek el, a rendes, tehát az
56/1951. (II. 27.) M. T. sz. rendeletben megállá-
pított díjazáson felül még további díjazást
biztosít.

Vizsgáljuk meg a határozatot közelebbről.

Mindenekelőtt megállapítandó, hogy az 1949. évi
XVI. tc. 5. §-a értelmében a Népgazdasági Tanács hatá-
rozatai a határozatok által érintett minden hatóságra és
szervre kötelezőek, azokat tehát kötelesek végrehajtani.

**Külön kormányrendelet kiadása a határozat vég-
rehajtása céljából nem szükséges, már csak azért
sem, mert az érvényes újítási rendelet 3. §-ának
(3) bekezdése is lehetőséget ad felemelt díjazás
folyósítására.**

Minden állami szerv, vállalat, közület, stb. köteles
tehát a határozatot alkalmazni.

A határozat értelmében az 1951. június 1. napjától
kezdődően (június 1-ét is beleszámítva), elfogadott javas-
latok szerzőit kell magasabban díjazni. Viszont a határ-

idő megállapításából következik, hogy az 1951. június
1. napja előtt elfogadott javaslatok szerzői ilyen maga-
sabb díjazásra igényt nem tarthatnak, ilyen igénnyel
sem a második, sem az utolsó díjrészlet esedékessé vál-
takor már nem lehet fellépni.

További kérdés, hogy milyen javaslat szerzőjének
jár a felemelt újítási díj? Annak, akinek javaslata

a) jelentős anyagmegtakarítást, vagy
b) import-anyagnak belföldi anyaggal való pótlását
teszi lehetővé.

Tehát nemcsak importanyag megtakarítása esetén
jár a felemelt újítási díj, hanem hazai előállítású anyag
megtakarítása esetén is. Ez utóbbi esetben azonban
feltétel, hogy a megtakarítás jelentős legyen.

Mikor lehet valamely anyagmegtakarítást jelentős-
nek tekinteni? A kérdésre határozott választ adni nem
lehet. Az újítási szerveknek kell mérlegelniük, hogy je-
lentős mértékű-e a megtakarítás.

**Irányadó szempont legyen, hogy már akkor is
jelentős a megtakarítás, ha az csak helyi üzemi
viszonylatban jelentős.**

A határozat példálódzó felsorolását adja azoknak az
anyagoknak, amelyeknek megtakarítása a díj felemelésé-
vel jár. Ilyen anyagok a színes fémek, a hengerelt áruk,
az energiahordozók, a villamosenergia. Számos egyéb
olyan anyag is van azonban, amelynek megtakarítása
esetén magasabb díjazás jár. Pl. kenőolj, fa, cement,
gyapot, bőr, papír, stb.

**Általában azt mondhatjuk, hogy minden anyag-
megtakarítás után, ha az jelentős, jár a maga-
sabb díj.**

A határozat szövegéből nyilvánvaló, hogy a 25%-os
többszámítás nem jutalom, hanem díjazás. Ennek kö-
vetkeztében, ha az újítási szervek megállapítják, hogy
jelentős anyagmegtakarítás forog fenn, a 25% többlet-
díjazást feltétlenül meg kell adni, ez nem függ az újí-
tási szervek tetszésétől, hanem jogszabály erejénél
fogva jár.

Minthogy a 25%-os többlet is újítási díj, ebből kö-
vetkezik, hogy

**ugyanolyan időpontokban és részletekben esedé-
kes, mint maga a rendes újítási díj.**

A kiszámítása is ugyanúgy történik, mint az újítási díj
kiszámítása.

A könnyebb érthetőség céljából példával világítun-
rá a 25%-os többletdíj kiszámításának és fizetésének
módjára. Az újítási bizottság megállapítása szerint eg-
y javaslat megvalósítása folytán jelentős anyagmegtaka-
rítás érhető el, a megtakarítás forintértéke után 60.000
Ft újítási díj jár. A bizottság azonban megállapítja,
hogy az újítási javaslat olyan természetű, hogy annak
előterjesztése a javaslattevőnek részben munkaköré-
tartozik s ezért az újítási rendelet értelmében járó díj
50%-kal lesz állítja. Megilletné tehát a javaslattevő
30.000 Ft. Minthogy azonban az újítónak a Népgaz-
dasági Tanács határozata értelmében az újítási rendelet
5. §-ában megállapított díjazásnál 25%-kal magasabb
díjazás jár, az újító részére kifizetendő a 30.000 Ft.
25%-a is, tehát összesen 37.500 Ft. Ebből az összegből
az újítási rendelet 6. §-ának (2) bekezdése értelmében
500 Ft kifizetendő az újítási díjat megállapító határo-

dása, illetve jóváhagyása után. Az 500 Ft-ot az újítási díj 50%-ára, tehát az adott példában 18.750 Ft-ra kell kiegészíteni, amikor a tényleges gazdasági eredmény a megállapított újítási díj kétszeresét, tehát 1000 Ft-ot eléri. A hátralevő teljes újítási díjat a gazdasági évet lezárva az év folyamán ténylegesen elért eredmény alapján kell kifizetni.

Az eddigi újítási szabályok értelmében, ha az újítási díj a régi valutamegtakarítást is eredményez, az ebből a gazdasági népgazdasági hasznot is figyelembe kell venni az újítási eredmény kiszámításánál, tehát az újítási díjamegtakarítás címén is kap díjazást. Minthogy a Népgazdasági Tanács a határozatát abból a célból hozta, hogy bizonyos fajtájú újítás szerzője az eddigi szabályok szerint járó díjazásnál magasabb díjazásban részesüljön, nyilvánvaló, hogy

a 25%-os többletdíjazás akkor is jár, ha az újító díjazást devizamegtakarítás címén is kap díjazást.

A határozat 2. bekezdése kimondja, hogy ha különösen fontos import-hiányanyagokban érhető el megújítás az újítás következtében, a felemelt díjazás az illetékes miniszter engedélyével további 50%-kal felemelhető. Ez a rendelkezés helyesen úgy értelmezendő, hogy ilyen esetben nem a 25%-kal már felemelt díjazás további 50%-a, hanem az újítási rendelet értelmében járó alapdíj 50%-a fizetendő még az újítóknak. Vagyis ebben az esetben az előzőekben tárgyalt 25%-os emelés helyett 50%-kal kell a díjat megemelni. Például: a javaslattevő részére az újítási rendelet alapján 10.000 Ft újítási díjat állapítanak meg. Ha már most ez az újítás különösen fontos import-hiányanyagokban elérhető megújítást eredményez, az újító részére még 5.000 Ft, összesen tehát 15.000 Ft újítási díj jár.

Az 50%-os többletdíjazásra a fentebb már ismertetett szabályok ugyancsak alkalmazandók. Figyelembe kell azonban venni, hogy még

25%-kal magasabb díjazást bármely újítási szerv megállapíthat, 50%-kal magasabb díjazást csak az illetékes miniszter engedélyezhet.

Ebből következik az is, hogy ugyancsak az illetékes miniszter állapítja meg, hogy az az anyag, amelyből megtakarítás érhető el a javaslat révén, különösen fontos import-hiányanyagoknak tekinthető-e.

A Népgazdasági Tanács határozatával kapcsolatban érdekes probléma vetődött fel: Ha a 25%-os, illetve 50%-os díjazás folytán az újítási díj a 100.000, illetve 50.000 Ft-ot meghaladná, a 100.000, illetve 50.000 Ft-on felüli rész kifizethető-e az újítónak, figyelemmel az 56/1951. (II. 27.) M. T. sz. rendelet 5. §-ának (6) bekezdésére, amely szerint az újítási díj felső határán műszaki tökéletesítés esetén 100.000 Ft, termelési észszerűsítés esetén pedig 50.000 Ft. Konkrét esetben az Országos Találmányi Hivatal döntőbizottságának feladata lesz állást foglalni ebben és a határozat végrehajtásával kapcsolatos egyéb kérdésekben is.

Végül rá kell mutatni még egy fontos szempontra. A Népgazdasági Tanács határozatát az Országos Tervhivatal elnöke hajta végre az Országos Találmányi Hivatal útján.

A határozat végrehajtása azonban végső sorban az üzemi, vállalati szervek feladata.

Ezeknek kell megérteniük azokat a fontos érdekeket, amelyek a Népgazdasági Tanácsot határozatának meghozatalában vezették, ezeknek az érdekeknek tudatában bátran, kicsinyes sovíniszta üzemi szempontokat félretéve, kell a gyakorlatban a határozat rendelkezéseit alkalmazniuk, hogy az anyagmegtakarítást eredményező újítói tevékenység minél nagyobb mértékben fellendüljön és ezen keresztül is erősödjön népgazdaságunk.

Dr. Krasznay Mihály

Szovjet sztahanovista mozgalmak

Sok üzemünkben terjedtek el és honosodtak meg a szovjet sztahanovisták tapasztalataiból átvett kezdeményezések. Ezek a mozgalmak a termelés, a szocialista verseny és nem utolsósorban az újítómozgalom hatalmas ösztönzői lettek. De a gyakorlatban azt tapasztaltuk, hogy egyes üzemekben még nem ismerik pontosan egy-egy kezdeményezés célját és jelentőségét. Számos olvasónk kérdésének teszünk eleget, amikor a különböző sztahanovista munkamozgalmakat ismertetjük. Ezzel segíteni akarunk azoknak a dolgozóknak is, akik most kerültek a termelésbe, most kapcsolódnak be a szocialista versenybe. Reméljük, hogy ezek az ismertetések is elősegítik, hogy a dolgozók mind szélesebb körben vezessék be a termelés mennyiségi és minőségi emelését szolgáló szovjet sztahanovista kezdeményezéseket.

Kuznyecov-mozgalom. Kuznyecov, a harkovi traktorgyár Sztálin-díjas mérnöke, mozgalmat indított a szerszámokkal való fokozott takarékoságért, regenerálásuk, többszörös felújításuk által. A mozgalom célja, hogy az elkopott szerszámokat — amelyeket a múltban kicseréltek, vagy beolvasztásra küldtek, — felújítva ismét a termelés szolgálatába állítsuk. A szerszámok felújításának szá-

mos módját ismertettük már az Újító Lapja hasábjain dolgozóinkkal. Legismertebb módok a szerszám élettartamának növelésére: az anódmechanikus kőszőrülés, a szerszámok mélyhűtéses tartósítása, a precíziós szerszámok öntés útján történő előállítás, stb. Ismertettük a rozsdamentesítésnek elektromos foszfátos („elektrofát” eljárás) útján történő megoldását. Jól bevált szerszámfelújítási módszer az elektromos polírozás is. — Így kezdődik a szerszámok második élete, sőt újabb felújítások után akár harmadik, negyedik élete is. A szerszámok többszörös felhasználása hatalmas anyag, idő és költségmegtakarítást eredményez. A Kuznyecov-mozgalom nagymértékben járul hozzá a takarékosági mozgalom eredményeihez.

Nazarova-mozgalom. Ha egy gépnek sok gazdája van, csökken az egyéni felelősség, több javításra van szükség, hibák, bajok mutatkoznak a karbantartás körül. A géphez beosztott dolgozók arra számítanak, hogy majd a másik vagy a harmadik gondoskodik a gép ellenőrzéséről, apró hibáinak kijavításáról, leolajozásáról, egyszóval mindarról, ami a munkaeszköz zavartalan, hibamentes munkáját biztosítja. Az ilyen hibák kiküszöbölésére Nina Nazarova, az egyik urali gépkocsigyár marósa, azzal a kérésrel fordult az üzem vezetéséhez, hogy hozassák rendbe a gépet, amelyet a jövőben „szocialista megőrzésre” kíván átvenni az üzemtől. Szerződésben kötelezte

magát a gép karbantartására, a legkisebb hiba azonnali jelentésére. Nazarova elvtársnő és a vállalatvezetőség között létrejött szerződés biztosította, hogy a dolgozókat nem cserélték egyik gépről a másikra, hanem a gépnek felelős gazdája lett. Természetesen ennek következtében csökkent a géphibák száma és a belső munkásvándorlás, növekedett a termelés és ezzel együtt a dolgozók munkabére is.

Vorosin-mozgalom. Vlagyimir Vorosin egy szovjet textilkombinát művezetője. Munkája közben észrevette, hogy a szerszámok szétdobálása, a gépek rendszertelen kezelése, a műhely rendezetlensége, továbbá egyes dolgozók műszaki képzetlensége mennyire hátráltatja a termelést. Munkatársaival együtt széleskörű mozgalmat indított a munkahelyek, munkaeszközök rendben és tisztántartására. Biztosította az üzemekben a jó szellőztetést, a szabad közlekedést, a hulladékot pedig összegyűjtötte és a termelésben ismét felhasználta. Munkatársaiban tudatosította az elméleti színvonal emelésének, a szakmai továbbképzésnek jelentőségét. Felvilágosító munkájának eredményeként javult a minőség, növekedett a termelés kultúrája és a dolgozók önbizalma. Vorosin kezdeményezése óta a szovjet gyár a kultúra palotája lett. Egészséges, tiszta műhelyek, a gyárudvaron jól ápolt kertek, gondozott utak gondoskodnak a dolgozók kellemes környezetéről.